

קרבנותיו והויא ליה כפרה⁽¹⁾ על ידי הקרבנות, ועד שלא הביא את קרבנותיו הרי הוא אסור בשתיית יין וליטמא למתים⁽²⁾ —

משום הכי תנא במשנתנו: סתם נזירות שלשים יום.

עוד מקשה הגמרא על בר פדא מהא דתנן במשנה לקמן טז א:

מי שאמר "הריני נזיר" ולא פירש מנין ימי נזירותו, הרי זה מגלח [מביא קרבנותיו ומגלח] יום שלשים ואחד.

בשלמא לרב מתנא, ניהא משנה זו, כי הנזירות היא שלשים יום והגילוח הוא ביום שלאחריו.

אלא לבר פדא, הסובר שהנזירות היא כ"ט יום בלבד, ואם כן הגילוח הוא למחרתו ביום השלשים, קשיא ממשנה זו שמבואר בה שהגילוח הוא ביום שלשים ואחד!?

ומיישבת הגמרא את שיטת בר פדא:

אמר לך בר פדא: אימא סיפא של אותה משנה:

אם גילה ליום שלשים — יצא.

ובר פדא — הלומד מ"נזיר נזרו" האמורים בפרשה למנין כ"ט ימי נזירות, ואף שחלק מן הלשונות נאמרו לדרשה — **אמר לך:**

הרי ודאי דליכא חד מנהון [אחד מלשונות "נזיר, נזרו" שבתורה] או יותר, דלאו לדרשא אתי [שאינו בא לדרשה] אלא למנין —

אלא מדרהווא "נזיר נזרו" שאינם באים לדרשה — **למניינא** הם באים, כולחו "נזיר נזרו" האמורים בפרשה — **נמי למניינא** הם באים, מלבד שהם באים לדרשה.

ומקשה הגמרא על בר פדא מהא דתנן במשנתנו: **"סתם נזירות שלשים יום"**!

בשלמא לרב מתנא, הלומד מ"קדוש יהיה" דמשמע שלשים יום, ניהא משנתנו כפשוטה.

אלא לבר פדא, הלומד מ"נזיר נזרו", וסובר שאין נזירות אלא כ"ט יום כמנין נזיר נזרו האמורים בפרשה, קשיא משנתנו, שמבואר בה שמנין סתם נזירות הוא שלשים יום!?

אמר לך בר פדא:

לעולם אין הנזירות אלא כ"ט יום, אלא **אידי דאיכא יום תלתין** [היות ויש יום שלשים] דמגלח בו את ראשו ומביא בו את

1. כן גורסים התוספות, ופירשו: כי אפילו נזיר טהור חוטא הוא קצת, כיון שציער עצמו מן היין וצריך כפרה; ובתוספות רבינו פרץ תמה למה ליה להגמרא להזכיר זה כאן, וראה מה שביאר שם, והובא ב"ארוי הלבנון", וראה גם "אורה מישור" ורש"ש.

2. כן פירשו התוספות; והמאירי כתב: מאחר שביום שלשים מגלח ומביא קרבנותיו, מכלל

וביארו התוספות את דבריהם, שאם אמר "הריני נזיר ונזיר" לא הוצרך הכתוב להשמיענו שהוא חייב בשתי נזירות, שהרי כן היא משמעות לשונו שינהג נזירות שניה כששלם את הנזירות הראשונה, ודבר פשוט הוא שחייב בשתי נזירות, ועיקר חידוש הכתוב הוא באופן שאמר "הריני נזיר היום ונזיר היום", שאלמלא הכתוב היה לנו לומר שלא חל עליו אלא נזירות אחת, ולזה הוצרך הכתוב להשמיענו שהנזירות חלה על נזירות.

ולרב מתנא, קשיא סיפא, שאם גילח ביום שלשים עצמו יצא, והרי אין זמן הגילוח אלא אחר מנין הנזירות, שהיא לפי שיטתו שלשים יום!?

ומיישבת הגמרא: קסבר רב מתנא: "מקצת היום ככולו", ותחלת יום שלשים שנהג בה נזירות עולה לו ליום שלם, ולפיכך אם גילח ביום שלשים לאחר שנהג בנזירות במקצת היום — יצא.⁽⁵⁾

ומקשה הגמרא עוד על רב מתנא:

הא דתנן באותה משנה:

אם אמר "הריני נזיר שלשים יום", אם גילח יום שלשים לא יצא.

ואם כן אדרבה, משמע כשיטתי, שאין הנזירות אלא כ"ט יום, ולכן כשגילח ביום שלשים יצא.

אלא ודאי כיון דסיפא מסייעא ליה לבר פדא

—

בהכרח דטעמא דרישא שלכתחילה אינו מגלח אלא ביום שלשים ואחד הוא משום דנעשה כאומר "שלימין".⁽³⁾

כלומר: היות ואם היה אומר "הריני נזיר שלשים יום שלימין", היה צריך לגלח רק ביום שלשים ואחד, לפיכך גזרו חכמים אפילו בסתם נזירות שלא יגלח לכתחילה אלא ביום שלשים ואחד.⁽⁴⁾

ושבה ומקשה הגמרא:

הנזירות הוא. ב. בתוספות לקמן ו א ד"ה נטמא, משמע,

שגדר התקנה היתה "דמדרבנן צריך לנהוג נזירות שלשים יום", ונפקא מינה לענין מי שנטמא ביום זה ששייך בו סתירה, כי מדרבנן עדיין הוא בתוך ימי נזירותו, ראה שם היטב ובהערות שם, וראה גם בדברי המפרש והרא"ש כאן.

ואם תאמר: אם כן למה נדחקה הגמרא לעיל ליישב לשון משנתנו "סתם נזירות ל' יום" דהיינו משום שחייב הוא לנהוג נזירות עד שיגלח ויביא קרבנותיו, והרי יש לומר בפשיטות דמדרבנן "סתם נזירות ל' יום"?!?

לקושיא זו נתכוונו התוספות לעיל בד"ה תנן סתם נזירות שלשים יום, וכתבו "דמשמע שהתנא משך נזירות דאורייתא אתי לאשמועינן", וראה בשיטה מקובצת.

5. א. ומיהו לכתחילה אין אומרים "מקצת היום ככולו", ולכן לכתחילה הרי הוא מגלח ביום שלשים ואחד.

ב. בקרן אורה מבואר שהוא דין דרבנן, וכן

הנזירות הוא.

3. כתבו התוספות, שלפי בר פדא לאו דוקא אם אמר "שלשים יום שלימין" הוא דמגלח מעיקר הדין ביום שלשים ואחד, אלא אפילו אם אמר "הריני נזיר שלשים יום" הרי הוא מגלח ביום שלשים ואחד, כשם שבסתם נזירות שהיא כ"ט יום אינו מגלח מעיקר הדין אלא למחרת; ולא נקטה הגמרא כאן לשון "שלימין" אלא אגב דברי הגמרא בהמשך אליבא דרב מתנא, [וראה מה שכתב על זה בקרן אורה].

4. א. כתב בקרן אורה לבאר את הגזירה אליבא דבר פדא שהיא צריכה ביאור, דמאחר שמנין סתם נזירות הוא כ"ט יום בלבד, מהיכי תיתי לגזור אטו מי שנזר שלשים יום, והרי שני מיני נזירות הן, אלא משום שביום השלשים הרי הוא מגלח ומביא קרבנותיו, לכן יש דמיון בין סתם נזירות לנזירות של שלשים יום, וראה "ברכת ראש".

ככולו" ומגלח ביום מלאת ימי נזרו, ומה לי מי שנזר שלשים יום בהדיא שאינו יכול לגלח ביום שלשים עצמו!?

ומשנינן: באומר שלימין.

כלומר: כיון שיתר בדבורו לומר "הריני נזיר שלשים יום", והרי די היה לו לומר "הריני נזיר" שאף אז היה צריך לנהוג נזירות שלשים יום, לכן מפרשים אנו את דבריו, שכוונתו היתה לומר שיהיה נזיר שלשים יום שלמים, ולא נאמר בהם מקצת היום ככולו.⁽⁶⁾

ובשלמא לבר פדא ניחא שאם גילח יום שלשים לא יצא, כי היות ופירש את מנין נזירותו שהיא שלשים יום, וגם לא סבירא ליה לבר פדא "מקצת היום ככולו" בסוף מנין הנזירות, לכן אם גילח ביום שלשים לא יצא, שלעולם זמן הגילוח הוא אחר שסיים את נזירותו.

אבל לרב מתנא תיקשי, למה לא נאמר "מקצת היום ככולו"?

כי מה לי מי שנזר סתם נזירות שאף היא שלשים יום ואומרים בה "מקצת היום

הראשונה: "באומר שלימין", ולפי זה פירש דדוקא כשאמר "שלימין".

השניה: "נעשה כאומר שלימין", ולפי גירסא זו פירש כפירוש התוספות.

ומדברי המאירי נראה, שאפשר לגרוס "באומר שלמים" ולפרש "באומר לשון שמשמעו שלמים", ואף שלשון זה הוא "הריני נזיר שלשים יום" ותו לא, ראה שם בד"ה בפרק ובד"ה שנינו.

ב. בדעת הרמב"ם כתב בחידושי מרן רי"ז הלוי [נזירות ד א], שאם אמר "שלשים יום" אין אומרים "מקצת היום ככולו", אף בלי שנפרש ככוונתו שהוא רוצה לומר "שלימין", אלא שכל נזירות מפורשת למספר ימים אין אומרים בה מקצת היום ככולו, ולא נאמר דין זה אלא ב"סתם נזירות", ראה שם מילתא בטעמא, וכדבריו מפורש במאירי בפירוש המשנה כאן [והביאו הגרי"ז], וראה אות א, וכן כתב ב"קרן אורה" מסברא להקשות על תוספות, מנין להם לומר שאומרים "מקצת היום ככולו" בנזירות מפורשת, כי דוקא בסתם נזירות הלכתא גמירי לה, ראה דבריו בד"ה אמר.

ונפקא מינה בין השיטות, במי שאמר הריני נזיר מספר ימים כל שהוא ולא שלשים, כגון

כתב בשו"ת גינת ורדים [או"ח כלל א סכ"ח], הביאו ב"ארזי הלבנון" אות צז, וראה שם שהביא סתירות בזה בדברי התוספות אם הוא מדאורייתא או מדרבנן, ובמאירי מבואר שהוא מדאורייתא; ובחידושי מרן רי"ז הלוי בהלכות נזירות, סוף דבריו בפ"ד ה"א, נקט בפשיטות שהוא דין תורה, וכתב דכן משמע מדברי הראשונים ומן הספרי שהביא שם, וראה מה שכתב על דברי הגרי"ז בפוא"ג משמר הלוי, ומה שהביא שם מ"רבינו הלל" על הספרי.

ב. לדעת בר פדא אין אומרים "מקצת היום ככולו" בסוף ימי הנזירות, ולכן אינו מגלח אפילו בדיעבד קודם יום השלשים. וכתב בקרן אורה [לעיל ה א ד"ה יהיה], שלפי מה שכתבו הרמב"ם והרא"ש שעיקר דברי רב מתנא הם הלכה למשה מסיני, לכן אומרים "מקצת היום ככולו", ומשום דכן קיבלו את ההלכה, אבל אם לא היה זה מהלכה למשה מסיני אלא לימוד מלשון "יהיה", אם כן מנא לן ד"מקצת היום ככולו".

6. א. התוספות נראה שגורסים "באומר שלימין" ומפרשים כפירושם שנתבאר בפנים; ואולם הרא"ש הביא שתי גירסאות:

ומקשה הגמרא על בר פדא עוד מהא דתנן
באותה משנה: (7)

בשלמא לרב מתנא, נחא שאינו מגלח את
השניה אלא ליום ששים ואחד. (8)

מי שנזר שתי נזירות:

אלא לבר פדא שנסתיימו מנין ימי הנזירות א-1
ביום החמשים ותשע, (1) קשיא משנה זו, כי
למה לא יגלח ביום הששים שהוא יום
השלשים למנין נזירות שניה?! (2)

ומשנינן: אמר לך בר פדא סיפא מסייעא לי:

ששנינו בסיפא: ואם גילח את הראשונה ליום
שלשים, מגלח את השניה — לכתחילה —
ליום ששים, הרי מבואר שיכול בדיעבד

הרי זה מונה שלשים יום לנזירות ראשונה,
ו"מגלח את הראשונה יום שלשים ואחד",
ושב ומונה נזירות שלשים יום, לפי שיומה
הראשון הוא יום השלשים ואחד לנזירות
הראשונה, ומגלח את השניה ליום ששים
ואחד שהוא יום השלשים ואחד לנזירות
שניה.

שלא למדנו מן הרישא, כי משמיעתנו המשנה
שיום השלשים של הנזירות הראשונה עולה לו
גם למנין של הנזירות השניה, וכמו ששנינו
בהמשך המשנה: "ואם גילח את הראשונה ליום
שלשים [והועילה לו תגלחתו, משום ש"מקצת
היום ככולו"]", מגלח את השניה [לכתחילה] ליום
ששים", והיינו משום שהתחיל מנין נזירות
השניה בסופו של יום השלשים, ואף שאותו יום
עצמו בתחלתו עלה לו להשלמת נזירות ראשונה.

1. כי הנזירות השניה מתחילה מיד אחר
התגלחת של הראשונה ביום השלשים ואחד ואף
על פי שאין יום שלם לפניו, כי בתחלת הנזירות
אף לבר פדא אומרים "מקצת היום ככולו",
שהרי זה כאילו קיבל נזירות בחצי היום, שיום
הראשון לנזירותו הוא חצי היום הראשון ומקצת
היום ככולו לכולי עלמא, ואם כן מסתיים מנין
הנזירות ביום החמשים ותשע לקבלת הנזירות,
וזמן הגילוח הוא לשיטת בר פדא ביום הששים,
על פי תוספות.

2. קושיא זו היא כעין הקושיא שכבר הקשתה
הגמרא מן הרישא של המשנה, וכן תירוצן
הגמרא שלכתחילה צריך לגלח ביום שלשים
ואחד משום גזירה, אף הוא נתבאר כבר בגמרא

"הריני נזיר מאה יום", שלדעת התוספות
והרא"ש אומרים בה "מקצת היום ככולו"
וכמפורש בדברי התוספות, ולדעת הרמב"ם אין
אומרים בה "מקצת היום ככולו", וכן מפורש
במאירי שם.

וראה עוד בדברי הגרי"ז שם בד"ה והנה לפי,
שכתב לדעת הרמב"ם, שאם היה דין "מקצת
היום ככולו" אף בנזירות מפורשת, לא היה
מועיל מה שיאמר שלימין, דזהו דבר שאינו כלל
בדין נזירות שיהיה תלוי בדעתו ובקבלתו, דלא
נאמר בנזירות רק קבלת מנין ימים בלבד, ויותר
לא מציינו בקבלת נזירות, אם כן לא חלה
בקבלתו רק זה שהוא נזיר לכך וכך יום, אבל אם
ינהוג בה דין "מקצת היום ככולו" אם לא, זהו
דבר שאינו תלוי בדעתו כלל, ראה עוד שם
[והיינו שהרמב"ם גורס "באומר שלמים"
ומפרשו כפירוש המאירי דהיינו לשון שמשמעו
"שלמים", שאם לא כן הרי משמע שלשון
"שלמין" שבפי הנודד יש לה תוכן שלא יאמרו
"מקצת היום ככולו", ושלא כהגרי"ז].

7. קושיית הגמרא מתבארת בפנים על פי
פירושם הראשון של התוספות.

8. ביארו התוספות שחידוש יש בסיפא זו מה